

Broj: 1680-UP/13
Dana 25.11.2013. godine

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
n/r ministra, gđin Goran Mutabdžija

Predmet- Mišljenje,
- Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju

Razumijevanje i uživanje ljudskih prava važan je dio pripreme svih mladih ljudi za život u demokratskom društvu. Pojmovi povezani sa ljudskim pravima mogu se i moraju usvojiti što ranije. Škole zato trebaju obezbijediti uslove u kojima će učenici neposredno doživjeti ostvarivanje ljudskih prava.

Škole u svom djelovanju trebaju podsticati učešće roditelja i ostalih članova zajednice.¹

Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju² jasno je definisao ciljeve obrazovanja.

Da bi škola ostvarila ciljeve obrazovanja definisane zakonom ona mora definisati i prava i obaveze, a ne samo odgovornost, svih u obrazovnom sistemu.

Da bi škola obezbijedila poštovanje prava učenika, propisi moraju definisati i prava i obaveze i odgovornost učenika u obrazovnom procesu.

Učenik je subjekt prava, on ima i prava i obaveze. Nemogućnost ostvarivanja prava definisanih zakonom je osnov za podnošenje prigovora nadležnom organu, kao što je neispunjavanje zakonom definisanih obaveza osnov za pokretanje odgovornosti učenika.

Škola ima izuzetno važnu ulogu ne samo u obrazovanju već i vaspitanju učenika. Međutim, bez aktivnog učešća i roditelja i djece, bez adekvatne podrške lokalne zajednice, dovodi se u pitanje ostvarivanje ciljeva obrazovanja kako su zakonom definisani. Zato je vrlo važno zakonom utvrditi da su programi prevencije u zaštiti djece od različitih oblika neprihvatljivog ponašanja obaveza obrazovnog sistema.

Roditelji imaju primarnu obavezu i odgovornost brinuti za zdravo odrastanje svoje djece i oni u obrazovnom sistemu imaju izuzetno važnu ulogu.

¹ Preporuka Vijeća Evrope broj R(85)7 o učenju o ljudskim pravima u školi,

² Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju, Službeni glasnik RS broj 74/08 i 106/09, 104/11, član.4.

Nedovoljna saradnja roditelja i škole je problem na koji ukazuju i nastavnici i uprava škole, ali i roditelji ističu da ta saradnja nije na potrebnom nivou.

Da bi se izbjegle situacije u kojima se odgovornost zbog povrede prava djeteta uvijek traži na drugoj strani, neophodno je zakonom definisati ulogu i važnost roditelja u obrazovanju njihove djece i utvrditi postupanje zbog propuštanja dužne pažnje roditelja i nesaradnje sa školom.

Pravila ponašanja i školska disciplina su izuzetno važni za nesmetan rad škole. Zato je važno da ta pravila budu definisana, a da se za učenike koji ne poštuju pravila školske discipline obezbijede dodatne mjere i pojačan vaspitni rad u cilju promjene ponašanja.

U skladu sa ovlaštenjima utvrđenim članom 7. Zakona o Ombudsmanu za djecu³ dostavljam Vam Mišljenje na

-Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
mr Nada Grahovac

---

³ Službeni glasnik Republike Srpske broj 103/08 i 70/12

Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju

1. Zakonom su (član 4.) definisani ciljevi obrazovanja, ali ne i opšti ishodi obrazovanja i vaspitanja.

Prijedlog – Iza člana 4. dodati novi član kojim se definišu ishodi obrazovanja i vaspitanja na način:

Sistem obrazovanja i vaspitanja mora da obezbijedi uslove da učenici steknu znanja i vještine koji će doprinijeti njihovom razvoju i uspjehu, ali i njihovih porodica i društva u cjelini, na način da učenici budu osposobljeni da:

- usvajaju, primjenjuju i razmjenjuju stečeno znanje,
- nauče kako da uče,
- ovladaju znanjima i vještinama potrebnim za nastavak školovanja i uključivanje u svijet rada,
- identifikuju i rješavaju probleme i donose odluke koristeći kritičko i kreativno mišljenje,
- odgovorno postupaju u svim aktivnostima,
- prikupljaju, analiziraju, organizuju i kritički procjenjuju informacije,
- rade efikasno sa drugima, kao članovi tima, grupe, organizacije i zajednice,
- pokreću i spremno prihvataju promjene, preuzimaju odgovornost i imaju jasnu orijentaciju u ostvarivanju ciljeva i postizanju uspjeha.

2. S obzirom da je postojećim Zakonom prepušteno školama da različitim programima preventivno djeluju u zaštiti prava učenika po različitim osnovama, potrebno je u članu 6. Zakona dodati stav 3. na način:

Prijedlog – Programi zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, programi zaštite zdravlja učenika i programi različitih oblika rizičnog ponašanja, kao što je upotreba alkohola, droga i duvana, maloljetnička delikvencija, su sastavni dio školskog programa i ostvaruju se kroz različite aktivnosti u redovnoj nastavi i vannastavnim aktivnostima sa učenicima, zaposlenima i roditeljima, odnosno starateljima učenika.

3. U članu 7. Zakona utvrđeno je da škola donosi statut, ali Zakon ne utvrđuje koja sve pitanja statut definiše.

Prijedlog - Statut je opšti akt ustanove kojim se uređuje organizacija, način rada, upravljanje i rukovođenje školom, obezbjeđuje ostvarivanje prava učenika i zaposlenih, zaštita bezbjednosti učenika i zaposlenih, način objavljivanja opštih akata škole i obavještanje zainteresovanih o odlukama nadležnih organa škole i druga pitanja u skladu sa zakonom.

Istim članom, stav 3. utvrđeno je da Školski odbor u saradnji sa Nastavničkim vijećem donosi Etički kodeks radnika škole. Zakon ne utvrđuje šta se Kodeksom definiše.

Prijedlog – u stavu 3. definisati šta se Etičkim kodeksom uređuje.

U istom članu dodati novi stav: Školski odbor u saradnji sa Savjetom roditelja, Savjetom učenika i Nastavničkim vijećem donosi Pravilnik o kućnom redu škole.

Kućnim redom škole definišu se:

- pravila i obaveze ponašanja svih u obrazovnom sistemu za vrijeme njihovog boravka u ustanovi (u unutrašnjem i vanjskom prostoru - dvorište, igralište), i učenika i nastavnika, roditelja i svi drugih lica,
- pravila međusobnog odnosa učenika,
- pravila međusobnog odnosa učenika i nastavnika i svih zaposlenih u ustanovi,
- pravila bezbjednosti i zaštita od socijalno neprihvatljivog ponašanja,
- odnos prema imovini.

4. Zakon ne definiše prava i obaveze učenika u obrazovnom sistemu, a utvrđuje odgovornost učenika zbog učinjene povrede obaveza. Članom 65. tačka 15. utvrđeno je da je škola obavezna na početku školske godine upoznati učenike i roditelje sa njihovim pravima, obavezama i odgovornostima, utvrđenim ovim zakonom i pravilima škole. Zbog navedenog neophodno zakonom definisati i prava i obaveze.

Prijedlog –Potrebno je dodati novo poglavlje- Prava i obaveze učenika
Prava učenika

Zaposleni u vaspitno obrazovnoj ustanovi dužni su obezbijediti poštovanje prava učenika, posebno pravo na:

- kvalitetan vaspitno obrazovni rad u skladu sa ciljevima definisanim ovim zakonom,
- uvažavanje ličnosti,
- zaštitu od svakog oblika diskriminacije,
- zaštitu od svakog oblika nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i zloupotrebe,
- informacije o pravima i obavezama o svim pitanjima koja se odnose na učenike,
- izražavanje mišljenja i učestvovanje u svim postupcima koji se tiču učenika,
- podršku za svestran razvoj ličnosti, posebno za iskazane talente i postignute rezultate,
- pravo na prigovor u skladu sa zakonom,
- pravo na učešće u radu Savjeta učenika,
- pravo na predlaganje mjera za unapređenje vaspitno obrazovnog procesa
- pravo na organizovanje u različite grupe (klubovi, parlament učenika i sl).

Obaveze učenika su:

U ostvarivanju svojih prava učenik ne smije ugrožavati druge u ostvarivanju prava.

Obaveza učenika je da:

- redovno pohađa nastavu i izvršava školske obaveze,
- radi na usvajanju znanja i vještina utvrđenih programom škole,
- poštuje ličnost drugih učenika, nastavnika i svih zaposlenih,
- poštuje školska pravila i odluke nadležnih organa škole,
- redovno pohađa druge oblike vaspitno obrazovnog rada koje je sam izabrao,
- ne ometa izvođenje nastave i ne napušta čas bez prethodnog odobrenja,
- čuva udžbenike, nastavna sredstva, imovinu drugih učenika i škole,
- stara se o očuvanju životne sredine.

5. Zakonom nije utvrđeno pravo djeteta sa smetnjama u razvoju na podršku asistenta u obrazovnom sistemu. S obzirom da je jedan broj asistenata uključen u obrazovni sistem, neophodno je to pitanje zakonom urediti.

Prijedlog – Zakonom definisati pravo na asistenta u nastavi za djecu sa određenim smetnjama u razvoju, te ko i pod kojim uslovima može biti asistent u nastavi i ko vrši nadzor u njegovom radu.

6. **Prijedlog** – U članu 55. stav 4. umjesto tačke staviti zarez i dodati:

- te o nemogućnosti ili spriječenosti djeteta u izvršavanju obaveza, obavijestiti školu najkasnije u roku od 8 dana.

Ako roditelj zanemaruje svoje obaveze, škola mu je dužna uputiti pisani poziv za razgovor sa razrednikom i stručnom službom škole.

Ako roditelj i dalje zanemaruje svoje obaveze, škola je dužna o tome odmah obavijestiti nadležni centar za socijalni rad, koji će obavijestiti školu o mjerama koje su preduzeli u konkretnom slučaju.

7. U članu 58. dodaje se stav 11. kojim se utvrđuje mogućnost da učenik ne može ići na ekskurziju ako je u svim prethodnim razredima iz vladanja ocijenjen ocjenom ne zadovoljava.

Prijedlog – Brisati stav 11. iz razloga što je isti dodatna sankcija za učenika, bez prethodno utvrđenih svih činjenica i okolnosti, bez vođenja postupka, bez preduzetih potrebnih mjera u cilju pomoći i podrške učeniku u promjeni ponašanja, bez odgovornosti onih koji su odgovorni za brigu o djetetu. Ako učenik tri godine ima negativno vladanje, postavlja se pitanje odgovornosti i roditelja i nadležnih službi zbog neprepoznavanja problema i nepreduzimanja potrebnih mjera. Dodatna sankcija kako je zakon predviđa, neće riješiti problem ni učenika, ni njegove porodice ni škole.

8. **Prijedlog** - Zakonom utvrditi zabranu svake prodaje i/ili reklamiranja proizvoda u školi koji nisu u skladu sa ciljevima obrazovanja definisanim zakonom.

9. Članom 65. utvrđuje se odgovornost učenika zbog povrede njihovih obaveza.

Međutim, Zakon ne utvrđuje obavezu vođenja vaspitno-disciplinskog postupka niti pravila po kojima se postupak vodi, ne utvrđuje obavezu da učenik mora biti saslušan, ne utvrđuje obavezu pojačanog vaspitnog rada sa učenikom, što za posljedicu ima da se mjere izriču bez vođenja postupka i utvrđivanja svih odlučnih činjenica i okolnosti.

Jedan broj škola za svaku povredu obaveza učenika obavještava roditelje i piše odluku o izrečenoj mjeri, dok neke škole to ne čine ni u slučaju težih povreda. Prepuštanje školi da to uredi svojim normativnim aktom, bez jasnog zakonskog okvira o tim pitanjima, za posljedicu ima da je pristup škola o pitanjima odgovornosti učenika potpuno različit.

Prijedlog – U članu 65. dodati novi stav:

Škola je dužna da uz učešće roditelja, odnosno staratelja djeteta, u cilju promjene ponašanja kod učenika, pojača vaspitni rad sa učenikom zbog povrede obaveza koje učenik vrši, i to stručnim radom razrednog starješine, pedagoga i psihologa u školi, a po potrebi i sa odgovarajućim ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite.

Za povrede obaveza učenika škola mora voditi vaspitno-disciplinski postupak o kome mora biti obaviješten roditelj, odnosno staratelj djeteta.

U vaspitno-disciplinskom postupku, u prisustvu roditelja, odnosno staratelja, učenik, ali i ostali učesnici i svjedoci moraju biti saslušani.

Vaspitno-disciplinski postupak pokreće direktor škole.

10. Član 86. i 87. mijenjaju se na način da zakon uopšte ne utvrđuje koje mjere se mogu izreći zaposlenima zbog povrede njihove radne dužnosti u obrazovnom sistemu. Zaposlene u obrazovnom sistemu treba da štiti zakon, svi drugi propisi i opšti akti treba da budu u skladu sa zakonom.

Nepostojanje jasnog zakonskog okvira za posljedicu ima vrlo različit pristup u pokretanju i vođenju postupka, izricanju mjere, nadležnog organa i sl.

Prijedlog – Zakonom, član 87. utvrditi koje mjere se izriču za koje povrede radne dužnosti, ko i kada pokreće postupak utvrđivanja odgovornosti, pitanje zastare i sl.

Neophodno je dodati novi stav kojim se utvrđuje obaveza direktora škole da suspenduje nastavnika, stručnog saradnika i drugog zaposlenog u školi do okončanja disciplinskog postupka zbog učinjene teže povrede obaveza-nasilje nad učenikom i seksualno zlostavljanje i uznemiravanje.

S obzirom na kratko vrijeme od objavljivanja Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i vaspitanju, zadržavamo mogućnost da i u daljnjoj proceduri do konačnog usvajanja zakona, iznesemo i druge prijedloge.

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
Mr Nada Grahovac

